

zelfstandig kunnen optreden; hetzelfde geldt van alle inlandsche helpers; zij blijven strenge controle behoeven. Staan zij onder goede leiding, dan presteeren zij heel wat; aan zichzelf overgelaten zinken zij tot het middelmatige weg.

Hoe kan, is nu de vraag, het noodige toezicht blijven uitgeoefend, en toch het billijke streven naar zelfstandigheid in de Inlanders worden gestermd? Ook deze vraag moet nog bevredigend beantwoord worden.

Echter, deze conferentie is de eerste in haar soort, en het valt van haar niet te eischen alle moeilijkheden te hebben opgelost. Het zegt al veel, dat de kwesties gemeenschappelijk zijn behandeld; dat er naar eenheid in optreden wordt uitgezien als van het hoogste belang voor den arbeid; dat is uitgesproken de lijn, dien men wil volgen in het samenwerken met de regeering.

Zoo zal deze conferentie ongetwijfeld onder den zegen Gods bijdragen tot een krachtiger aanvatten van den arbeid in dit werelddeel.

J. D. W.

PERS-SCHOUW.

Bekker, de burgemeester, ds Lingbeek, en de kerkeraad.

De Douma van Britsum heeft in de „Gron. Kerkbode“ een breedte parallel getrokken tusschen de procedure, indertijd gevoerd tegen dr Balthazar Bekker (schrijver van „De Betoverde Wereld“, waarin ten aanzien van de geestelijke wereld, den Satan, etc. geschreven werd in een van de gereformeerde belijdenis afwikkenden zin) en de kerkelijke beweging van den laatsten tijd. Wij citeerden reeds enkele malen uit deze interessante artikelen. Thans schrijft de Douma over de weigering van Balthazar Bekker, om zijn afzetting te erkennen en zijn voornemen, om toch te blijven preeken. De kerkeraad schreef hem daarop:

„Revr. Dr. Bekker.

Verstaan hebbende uit de Missive, aan den E. Kerkeraad heden den 9 Augusti gesonden van aanstaande Rustdag te willen prediken voor deze gemeente, en andere doelen van den dienst waar te nemen; so is 'Idat U.E. bij desen uit naam des E. Kerkeraad wordt versocht, en geëingevond, dat U.E. sich van den Predikstoel en alle kerkelijke functien zal hebben te onthouden.“

Bekker, zoo vertelt de Douma verder, beriep zich op de Burgemeesteren van Amsterdam:

Ook Bekker echter heeft zich beroepen op voornoemde Heeren, die in die door ds Lingbeek met smachtend verlangen teruggewenachte dagen hem wat in de nek hadden te brokkelen. In zijn aan hen gericht schrijven herinnert hij er aan, dat hij altijd „t'goedvinden hunder E. Gr. Achth. met alle bereidwilligheid had opgevolgd“. En, zoo gaat hij voort, „van mijne vyanden verdrukt, en van mijne vrienden verlaten zijnde, so werp ik my selven in de armen van hunne Ed. Gr. Achth. welker Predikant ik evenwel noch was; versookende derselver rechtmatige en goedertierne bescherming“.

Echter, hunne E. Gr. Achth. hoewel in hun hart op de hand van Bekker, hebben 't niet gewaagd, zeker ook al omdat zij vreesden, dat er „oproer onder de schare zou geschieden“, hem bescherming toe te zeggen, wanneer hij den predikstoel beklom. Bekker heeft daartoe dan ook geen poging gewaagd, en voor altijd van 't preeken afgezien.

Aan het slot van het artikel lezen we nog:

Een troost zal het hem geweest zijn, dat de magistraat der stad Amsterdam hem in zooverre de hand over het hoofd hield, dat zijn traktement hem ten volle werd uitbetaald. En voor vervulling der vacature-Bekker was de overheid, zoolang Bekker leefde, niet te vinden. De kerkeraad kon na lang soebatten alleen gedaan krijgen, dat een proponent voor een geringe vergoeding de beurt van Bekker waarnaam.

Gelukkig, dat we tegenwoordig bij kerkelijke kwesties niet het oordeel, laat ons zeggen: van den heer Wibaut hebben af te wachten.

Kwestie-Brussaard.

Nog enkele persstemmen laten zich beluisteren.

Dr S. O. Los van Den Haag rekent in de daar verschijnende kerkbode ds Brussaard onder de gematigden onder de bezwaarden, wiens goede voorbeeld anderen had moeten leeren. Herinnerend aan diens officiële verklaring, ter verduidelijking van zijn standpunt, welke verklaring eenige weken geleden is verschenen (zie de rubriek „Kerkelijk Leven“ in ons blad):

Daarin zegt hij onomwonden, dat de beslissing der Asser Synode hem niet noodzaakt de gemeenschap der Geref. Kerken te verbreken. Zoo oordeelen vele gematigden onder de bezwaarden.

In „De Bazuin“ oordeelt prof. Bouwman:

Het is ook ons wel wat raadsluchtig. Misschien is zijne houding mede verklaarbaar uit zijn karakter. De Brussaard is een beminnelijk man, doch niet zeer beslist van aard. Hij wil niet gaarne onvriendelijk zijn. Hij kan niet scheiden van zijne vrienden, die in conflict gekomen zijn met de Synode, en hij kan en wil de Gereformeerde Kerken niet loslaten. Hij heeft bezwaar tegen de handelingen der Synode, maar acht dit bezwaar niet van overwegende betekenis. Hij heeft meer bezwaar tegen de wijze van handelen der Synode dan tegen de zaak. En daarom wankelt hij. Beide zijden trekken hem aan. En wij het 't veiligst is den band met de kerken vast te houden voegt hij zich zonder voorbehoud. Al duidelijker blijkt het waarheid te zijn wat Prof. Ridderbos in zijn antwoord aan ds Brussaard reeds te kennen gaf, dat ds Br. de kloof niet naar waarheid gepeild heeft.

Wij verstaan het dat ds Brussaard zich in een moeilijke positie bevindt. En toch, hij zal moeten kiezen. Want een dubbelzinnige houding, uit welk beminnelijk motief ze ook moge voortkomen, is ten slotte niet te handhaven.

In de „Nieuwe Rott. Crt.“ heeft de geref. medewerker zijn beschouwingen aldus samengevat:

Beschouwen we het voorgaande, dan is te constateren, dat ds Brussaard en de Gereformeerde Kerken in hoofdzaak thans alleen nog verschillen over de vraag, of de zaken in kwestie tot de centrale dingen behoorden, nopens om bij afwijking te schorsen en af te zetten, dus niet tot de meer ondergeschikte dingen, die zoo hoog niet hadden mogen loopen. Dit verschil zal nog wel menigmaal tot discussies aanleiding geven, doch een „kwestie-Brussaard“ groeit hieruit niet, daar in de Geref. Kerken in zulk een waarderingsoordeel ten slotte ieder vrij is, en natuurlijk ook vrij behoort te zijn.

Dingen, die schorsing of afzetting met zich brengen, zijn er alleen, indien iemand van den inhoud der belijdenisgeschriften confessioneel afwijkt, niet indien hij de afwijking van een ander wel een afwijking noemt, doch deze lichter aanslaat dan de overigen. En confessioneel wijkt ds Brussaard krachtens zijn „zonder voorbehoud voegen“ en ook krachtens zijn thans in „Woord en Geest“ gepubliceerde verklaringen van de belijdenisgeschriften niet af. Met de Geref. Kerken komt ds Brussaard dus bij zijn huidige verklaringen niet in botsing, ook al is zijn positie er door een en ander wel zeer ernstig verzwakt.

Ernstiger is het geschil tusschen ds Brussaard en de Geelkerken-groep. Ds Brussaard wil met zijn vroegere vrienden bevriend blijven en met hen mede blijven werken. Hij wil dit doen, teneinde op eenheid en verzoening aan te sturen. Deze vrienden zelf echter achten de kloof veel dieper dan ds Brussaard het wil doen voorkomen, achten de positie van ds Brussaard in hun midden onmogelijk en zijn 't hierin met de Geref. Kerken volkomen eens, dat ds Brussaard den ernst der tegenstelling niet voldoende peilt en derhalve zijn verzoeningspogingen voor beide partijen onvruchtbaar moeten zijn. Derhalve kan de betrekking van ds Brussaard tot „Woord en Geest“ blijkaar zoolang ds Brussaard zelf niet „pertinent verklaart“, dat de betrekking verbroken moet worden, niet anders zijn dan een repeteerende breuk. Het eenige gevolg is, dat ds Brussaard dus ook in deze kringen zijn invloed en positie verliest en tusschen Scylla en Charibdis heen en weer geworpen wordt.

Een dag later kwam in hetzelfde blad een vrijzinnig scribent met een parallel uit de geschiedenis; hij meent, dat misschien slechts een historische parallel op dit oogenblik ons van een onrechtvaardig oordeel weerhouden kan. Naast forsche en onbesluitende figuren als Luther, Calvijn en Zwingli heeft de hervorming immers ook haar weifelende, overvoorzichtige persoonlijkheden gekend, die het conflict hunner dagen als een uiterst gecompliceerde zaak beschouwden en zich niet lieten verleiden tot een simplistisch doorhakken van den Gordiaanschen knoop. Is ds Brussaard met een geest als Erasmus te vergelijken, wien men ondanks den aan zijn naam en talent verschuldigde eerbied zijn dubbelzinnige houding tegenover de kerkhervorming heeft verweten, totdat de historie hem eindelijk recht heeft gedaan?

Deze medewerker is evenwel nog niet in staat de conclusie uit de historie van deze tijden vast te stellen:

Zoolang een kat een kat, een slang een slang en een voorbehoud een voorbehoud is, blijft begrip mogelijk. Maar wanneer de „klaarblijkelijke“ betekenis van elk opricht-Hollandsch woord op sofistische wijze wordt omgevoerd in zijn tegendeel, en men met zijn gezond verstand desondanks trots alles overtuigd blijft van de goede trouw en den goeden wil van den exegeet, heeft men eenvoudig het verschijnsel te constateeren.

Dr H. Kaajan vereenigt zich in „Utr. Kb.“ met de opvatting van dr Scheurer, e. a., die meenen, dat de classis Haarlem nog niet genoegzame reden van tevredenheid had toen daar voor de eerste maal met ds Brussaard overeenstemming gevonden was. Hij meent, dat op het zich „zonder voorbehoud“ voegen van ds B. door zijn latere publicaties met recht kon worden gezegd iets afgedongen te zijn. Een nieuw element brengt dr Kaajan voorts nog naar voren, dat tot nu toe in de kerkelijke pers vrijwel onbesproken bleef. Hij herinnert aan deze uitspraak van ds Brussaard:

Volledigheidshalve dien ik hierbij nu ook nog de opmerking te maken, dat wie, als ik, de mogelijkheid van misverstand nog steeds open houdt, zich ook niet kan vinden in een voorbarig breken met het kerkverband en institueeren van een eigen formatie, gelijk op sommige plaatsen geschiedt. In gemeenten, waar de predikant is afgezet, en een groter of kleiner deel van ambtsdragers en leden hem trouw blijft, acht ik dit een geheel andere zaak.

Hieraan knoopt dr Kaajan de volgende opmerking vast:

Met deze laatste woorden verdedigt ds Brussaard feitelijk de schismatische kerken van Amsterdam-Zuid, enz.

Ds Brussaard hinkt op twee gedachten.

Maar men kan niet water en vuur in ééne hand dragen.

Twee heeren kan men niet dienen.

Men kan zijn hart niet deelen zonder het te dooden. Hinken op twee gedachten (of letterlijk: hinken naar twee zijden) is geen mannelijke gang.

Tusschen de Gereformeerde Kerken en de schismatische kerken gaapt een kloof. Die kloof valt niet te dempen.

Ds P. v. Dijk heeft in de „Zeeuwsche Kerkb.“ ook nog enkele verlangens:

Wil ds Brussaard bemiddelaar zijn, dat is zijn recht.

Maar hij moet niet in den strijd tusschen de fronten gaan staan, met de kapotjas van Assen en de shako van Amsterdam-Zuid.

Een neutraal standpunt valt hier niet in te nemen. Dat zou — stel het ware mogelijk — in ieder geval voor ds Brussaard te laat zijn. Met ernst vragen wij daarom, dat hij zich terugtrekke uit de Redactie van „Woord en Geest“.

Dat is de consequentie van zijn eigen verklaring, en de consequentie die de Kerken trekken.

Dan weet ieder wat men aan hem heeft.

Al kunnen we nauwelijks op goed resultaat van zijn poging tot bereeniging hopen, — in ieder geval wordt die poging meer gediend, door het vertrouwen slechts van één dan van beide partijen te verliezen.

En ds Brussaard kan het toch wel verstaan, dat dit vertrouwen niet gevoeld wordt door een verklaring, waarvan hij zelf zegt te beseffen, dat ze naar links noch naar rechts volkomen bevrediging schenkt?

De gevraagde daad leek ons royal, en zou naar weerszijden gunstiger ontvangen zijn dan deze onzijdige en verwarrende publicatie.

Als we ons niet vergissen (het is terwijl ik dit schrijf Dinsdagavond) is de kans, dat ds Brussaard nog nader zich uitsprekt, groot. De tamelijk onvriendelijke manier, waarop de pers van dr Geelkerken hem heeft bejegend, door hem of gebrek aan logica of een tekort aan beslistheid te verwijten, zon tusschen de regels door, zal hem daartoe minder dringen dan de wil om met de Geref. kerken in vrede en harmonie te leven.

Hoeveel wordt er bijgedragen?

Een lezer van „De Heraut“ heeft, uitgaande van de gegevens van zijn plaatselijke kerk, eens becijferd, hoeveel wel ongeveer in de Geref. kerken werd bijgedragen voor kerkelijke doeleinden. Hij kwam tot deze cijfers:

Voor het Kerkelijk Leven:	
1o voor den Eeredienst	f 5.000.000
2o voor Emeritiëpredikanten, weduwen en weezen	f 412.000
3o voor verplichte Classicale Collecten, t.w. Theol. School, Theol. Fac. V.B.)	
Hulpbeh. Kerken, studenten, enz.	f 333.000
Totaal	f 5.745.000
Voor de Diakonie	f 2.750.000
Voor de Zending	f 440.000
In zijn geheel	f 8.935.000

Prof. Kuyper voegt daaraan deze opmerking toe:

In hoeverre deze cijfers juist zijn, kunnen we niet hoorderen. Zulk een gemiddeld bedrag aan de uitgaven van één enkele Kerk ontleend, kan natuurlijk geen voldoende basis zijn om daarnaar te berekenen, hoeveel de andere Kerken geven. Maar al is de schatting dus zeer globaal, toch zullen de bedragen, wanneer men een juiste statistiek had, eer hooger dan lager blijken te zijn. En dan mag hiernit wel afgeleid, hoe groot de offervaardigheid in onze Kerken is. Bedragt het totaal aantal leden onze Kerken ongeveer een half miljoen, dan volgt hiernaft, dat per hoofd een kleine f 20 per jaar wordt bijgedragen; d.i. per gezin zeker een f 100.

Over prof. Cramer.

Dr C. Bouma heeft in „Geref. Kbl. voor Dr. en Ov.“ iets geschreven over prof. Cramer. Aanleiding daartoe was het volgende:

Voor eenigen tijd heeft Prof. Dr J. A. Cramer van Utrecht een brochure geschreven om zijn aanval op het christelijk onderwijs, door hem in Zwolle gedaan, en waarover hij van alle kanten tot de orde werd geroepen, goed te praten.

In dat boekje zou hij dan beredeneeren, dat hij de eigenlijke vriend en voorstander was van het Christelijke onderwijs. Maar wie de brochure leest, vindt in haar niets dan de verdediging der Schriftcritiek. Men moet op het standpunt der Ethische Schriftbeschouwing staan en reeds van jongaf de kinderen er aan gewennen, dat de Bijbel niet is zooals de Gereformeerden leeren, het geïnspireerde Woord van God. Slechts wie aan de hooggeloopte Schriftcritiek doet, kan eigenlijk Christelijk onderwijzer zijn in den goeden en rechten zin van het woord.

De hoogleeraar zegt, dat de school niets leeren mag, wat met „de resultaten“ van wetenschappelijk onderzoek in strijd komt; en aangezien de „resultaten“ der Bijbelcritiek hem ook wetenschappelijk vaststaande dunken, daarom mag de chr. school niet leeren wat met die critiek niet strookt. Waarna de hoogleeraar constateert, alsof het de gewoonste zaak is, waarover niemand meer discussieert:

Wetenschappelijk staat vast, dat deze aarde miljoenen jaren bestaan heeft, voordat zij bewoonbaar werd voor menschen. Wetenschappelijk staat vast, dat dood en verderf heerschten, lang voordat er van eenige „zonde“ van menschen sprake kon zijn. Wetenschappelijk staat vast, dat het bijbelsche wereldbeeld van den hemel boven en de aarde beneden onhoudbaar is. Wetenschappelijk staat vast, dat allerlei oud-semietisch materiaal in het Oude Testament verwerkt is, dat er stangeschiedenissen gepersonificeerd zijn en gemaakt zijn tot geschiedenissen van „aartsvaders“, dat de vijf eerste boeken van het Oude Testament niet door Mozes geschreven kunnen zijn. En zoo zouden wij met een lange reeks voorbeelden voort kunnen gaan.

Dr Bouma oordeelt terecht deze redeneering wat te oppervlakkig:

Wie wel eens wat meer las van deze dingen dan Prof. Cramer zegt, gaat aan zulke beweringen stilzwijgend en schouderophalend voorbij. Laat ik maar één voorbeeld noemen. Wetenschappelijk „staat vast“, dat er stangeschiedenissen gepersonificeerd zijn en gemaakt tot geschiedenissen van „aartsvaders“. Dat